Redacţiunea, Administraţiunea şi Tipografia:
Braşovu, piaţa mare, Târgulu Inului Nr. 30.
Scrisorî nefrancate nu se primescŭ.
Manuscripte nu se retrimitŭ.
Birourile de anunciuri:
Braşovŭ, piaţa mare, Târgulŭ Inului Nr. 30.
Inserate mai primescŭ în Viena R. Mosse, Haasenstein & Vogler (Otto Maas), H. Schalek, Alois Herndel, M. Dukes, A. Oppelik, J. Donneberg; în Budapesta: A. V. Goldberger, Eckstein Bernat; în Frankfurt: G. L. Daube; în Hamburg: A. Steiner.
Preţulŭ inserţiunilorŭ: o seriă garmond pe o colónă 6 cr. şi 30 cr. timbru pentru o publicare. Publicărî mai dese după tarifă şi învoială.
Reclame pe pagina a III-a o seriă 10 cr. v. a. sĕu 30 banî.

GAZETA TRANSILVANIEI.

ANULU LVI.

„Gazeta“ ese în fiă-care-ḑi
Abonamente pentru Austro-Ungaria.
Pe un anŭ 12 fl., pe şése luni 6 fl., pe trei lunî 3 fl.
N-rii de Duminecă 2 fl. pe anŭ.
Pentru România şi străinătate:
Pe unŭ anu 40 francî, pe şése lunî 20 fr., pe trei lunî 10 fr.
N-rii de Duminecă 8 francî.
Se prenumĕră la tóte oficiele poştale din întru şi din afară şi la dd. colectorî.
Abonamentulŭ pentru Braşovŭ
a administraţiune, piaţa mare, Têrgulŭ Inului Nr. 30 etagiulŭ I.: pe unŭ anu 10 fl., pe şése lunî 5 fl., pe trei lunî 2 fl. 50 cr. Cu dusulŭ în casă: Pe unu anŭ 12 fl., pe 6 lunî 6 fl., pe trei lunî 3 fl. Unŭ esemplaru 5 cr. v. a. sĕu 15 banî. Atâtu abonamentele câtŭ şi inserţiunile suntŭ a se plăti înainte.

Nr. 251. Braşovŭ, Sâmbătă, 13 (25) Noemvre 1893.

Instrucţiunea publică şi Ardealulŭ.

Braşovŭ, 11 Noemvre v.

Mercurî s'a continuatŭ în dieta ungurésca discusiunea asupra bugetului cultelorŭ şi alŭ instrucţiunei publice. Doi vorbitorî din stânga estremă şi-au esprimatŭ cu acéstă ocasiune încrederea în politica de instrucţiune a ministrului Csaky.

Deputatulŭ Iosifŭ Bano făcŭ d-lui Csaky unŭ complimentŭ mare ḑicêndŭ, că lui i-a succesŭ *„a afla firulŭ Ariadnei, care îi póte scóte pe Ungurî din labirintŭ“.* Cuvintele aceste au fostŭ salutate cu vii „Eljen“-urî din partea tuturorŭ partidelorŭ. „Eu sciu“, adause Bano, „că ministrulŭ sufere torturele lui Tantalus, pentru-că nu-i este cu putinţă a face şi a esecuta totŭ, cum ar dori inima lui. Şi nu e mirare dér, că voiesce se retragă. Dér îlŭ rogŭ sĕ nu se retragă, (Viue aprobărî generale) căcî în acea partidă (din drépta) *nu se va mai puté găsi unŭ alŭ doilea Csaky“.*

Ministrulŭ Csaky póte sĕ fiă pe deplinŭ mulţămitŭ de aceste laude şi ovaţiunî, ce i-le face chiar şi oposiţia pentru „meritele“ ce şi-le-a câştigatŭ cu politica sa „culturală naţională.“ Cu totulŭ altă întrebare este, décă potŭ fi mulţumiţî cu acéstă politică şi Românii, Slovacii, Sêrbii, Saşii etc. Rĕspunsulŭ la acéstă întrebare îlŭ dă de sine faptulŭ, că Csaky este lăudatŭ pentru isprăvile sale, carî au de scopŭ numai şi numai înălţarea şi întărirea culturei naţionale maghiare pe contulŭ culturei naţionale a Nemaghiarilorŭ.

Au mai vorbitŭ deputaţii Horanszky şi Hock, pledândŭ pentru principiulŭ de a se ridica, pe câtŭ numai concedŭ financele, pretutindenî scóle de statŭ şi cu deosebire preparandiile sĕ fiă tóte maghiare.

Interesantŭ este ceea ce a afirmat deputatul Hock, vorbindŭ despre kişdedovurî. Prevederea lui, ḑise el, că legea pentru kişdedovurî nu va avé resultatele dorite, s'a împlinitŭ. Asemenî kişdedovurî trebue sĕ fiă înfiinţate în acele puncte, unde potŭ servi ideei naţionale maghiare. Elŭ, Hock, a călĕtoritŭ de curêndŭ prin *Transilvania,* şi a făcutŭ aicî esperienţa, că *„acéstă ţeră este unŭ postŭ pierdutŭ pentru Ungurî“.* Deşi financele nu concedŭ ca pretutindenî, unde este de lipsă, sĕ se înfiinţeze scóle de statŭ maghiare, totuşî trebue sĕ se înfiinţeze asemenî scóle, celŭ puţinŭ la punctele cele mai periclitate.

Kossuthistulŭ Helfy a fostŭ neplăcutŭ atinsŭ de constatarea lui Hock în privinţa şanselorŭ triste ce le are maghiarisarea în Transilvania De aceea elŭ protestă în contra afirmării acestuia, că Transilvania ar fi unŭ postŭ pierdutŭ pentru Ungurî. „Trebue s'avemŭ încredere“, ḑise Helfy, „în puterea de viéţă a Ungurilorŭ din Transilvania şi sperezŭ, că întréga naţiune îi va sprijin, ca sĕ pótă învinge dificultăţile, cu carî au sĕ lupte.“

Helfy mai adause câte-va cuvinte, ce suntŭ fórte semnificative pentru părerile ce domnescŭ în cercurile maghiare asupra cestiunei Transilvaniei.

„Cestiunea transilvană“, ḑise elŭ, „nicî nu este o cestiune de naţionalitate, ci o *cestiune de putere.* Trebue odată sĕ ne lămurimŭ cu România şi décă nu voiesce sĕ trăiéscă în amiciţiă cu noi, sĕ vedemŭ, care din noi doi este celŭ mai tare“.

Asemenî espectoraţiunî cu ocasiunea discusiunei asupra bugetului instrucţiunei publice, — unde nu póte fi vorba, decâtŭ de pacînica şi priinciósa desvoltare culturală a tuturorŭ popórelorŭ statului şi de mijlócele ce suntŭ în dreptŭ a-le pretinde aceste popóre dela statŭ pentru uşurarea problemei lorŭ civilisătóre — suntŭ fórte caracteristice şi ne arată în chipulŭ celŭ mai lămuritŭ, la ce avemŭ sĕ ne aşteptămŭ în viitorŭ din partea Maghiarilorŭ.

„Pester Lloyd“ vorbea mai dĕunădile cu totulŭ altfelŭ, susţiindŭ, că „mulţumirea Românilorŭ din Ardealŭ e fórte compatibilă cu esistenţa statului românŭ“, cu alte cuvinte, cestiunea română în Ardealŭ póte fi resolvată fără temere de unŭ viitorŭ conflictŭ cu România.

Nu trebue sĕ fiă cineva mare politicŭ, ca sĕ înţelégă, că în Ardélŭ nu se tractéză de amiciţia cu România, ci de amiciţia şi buna înţelegere cu Românii ardelenî şi „cestiunea de putere“ pusă în evidenţă de domnulŭ Helfy, nu este decâtŭ constatarea, că Ungurii nu vorŭ nicî într'unŭ chipŭ sĕ facă dreptate Românilorŭ ardelenî, ci suntŭ hotărîţî a-i asuprì şi nedreptăţi şi în viitorŭ, ca în trecutŭ.

Dér e bine, că aceste se spunŭ şi se mărturisescŭ în dietă cu-o ocasiune atâtŭ de însemnată, cum e desbaterea bugetului instrucţiunei publice, care ar trebui se se facă în spiritulŭ celŭ mai conciliantŭ; e bine, ḑicemŭ, ca sĕ spunŭ şi se mărturisescŭ ca sĕ scimŭ cum stămŭ şi la ce avemŭ sĕ ne mai aşteptămŭ, şi sĕ nu ne mai amăgimŭ cu credinţe şi iluziunî deşerte.

CRONICA POLITICĂ

— 12 (24) Noemvre.

Stânga germană din Austria a primitŭ în clubulŭ ei pe miniştrii Plener şi Wurmbrand cu marî manifestaţiunî de entusiasmŭ. *Plener* a ţinutŭ unŭ discursŭ, arătândŭ **dificultatea situaţiei politicei** interióre, care resultă din faptulŭ, că nu esistă **în Austria** unŭ mare partidŭ, care sĕ dea o maioritate guvernamentală. Noulŭ regimŭ e nevoitŭ sĕ se razime pe o coaliţiune formată din trei partide diferite. Cu tóte acestea preferă sĕ fiă supusŭ acestei necesităţî, decâtŭ sĕ se uşureze întórcerea vechei stărî de lucrurî, sĕu a unei combinaţiunî, care ar esclude cooperaţiunea stângei germane. Nicî drépta, nicî stânga nu trebuie sĕ doréscă lucrurî esagerate. Plener speră că administraţia va fi schimbată şi speră de asemenea, că cele trei cluburî se vorŭ alipi încetulŭ cu încetulŭ; invită pe stânga germană sĕ sprijinéscă întregulŭ cabinetŭ. *Wurmbrand* a vorbitŭ în acelaşî sensŭ, accentuândŭ necesitatea unei óre-care abnegaţii politice din partea partidelorŭ; a promisŭ ajutorulŭ sĕu industriei în concurenţa internaţională (aplause). Ministrulŭ *Jaworsky* a espusŭ la clubulŭ polonesŭ, că cu ocasia negociaţiunilorŭ pentru formarea cabinetului de coaliţiune, elŭ s'a inspiratŭ de ideia de a asigura clubului polonesŭ o situaţiă egală în cabinetŭ, faţă cu celelaltŭ partide. Pentru a proba puterea de viaţă a cabinetului, trebuie unŭ programŭ, pe basa căruia unirea sĕ fiă posibilă. Acestŭ programŭ se va depune aḑi la Cameră. Ministrulŭ *Falkenhayn* a rugatŭ pe clubulŭ conservatorŭ, sĕ arate cabinetului încrederea ce clubulŭ i-a arĕtat'o.

*

Cestia **reformei electorale** a noului **guvernŭ austriacŭ** se agită fórte multŭ în cercurile politice din Viena. Ḑiarul „Deutsche Volksblatt“ pretinde, că noulŭ guvernŭ ar avé intenţiunea, sĕ reformeze legea electorală în sensulŭ sistemului de trei grupurî. In primulŭ grupŭ de alegĕtorî vorŭ figura contribuabilii marî, marii proprietarî şi marii industriaşî, carî se află mai cu sémă în tabĕra liberarilorŭ germanî. In alŭ doilea vorŭ fi alegĕtorii de până acum din oraşe şi comune cu escepţiunea aşa ḑişilorŭ „ómenî de 5 florinî“. Cei eliminaţî din acestŭ grupŭ împreună cu acei, carî nu aveau până acum dreptŭ de alegere, vorŭ forma grupulŭ alŭ treilea. Se póte vedé numai decâtŭ, că acéstă reformă este avantagiósă numai pentru liberalii germanî; ei vor ocupa aprópe peste totŭ loculŭ, primulŭ corpŭ de alegĕtorî, şi o mare parte din alŭ doilea va fi alŭ lorŭ în urma eliminării micilor industriaşî, astfelŭ că pe basa unei asfelŭ de legî electorale, ei arŭ câştiga unŭ mare numĕrŭ de mandate. Nu este cu tóte acestea de credutŭ, că se va găsi în camera deputaţilorŭ o maioritate de două treimî, pentru

---

FOILETONULŬ „GAZ. TRANS.“

Cu drumulŭ de ferŭ.

(Clujiŭ — Deşiu).

Cândŭ trecŭ cu drumulŭ de ferŭ preste munţî şi văi şi-mî aparŭ înaintea ochilorŭ şi disparŭ cu iuţélă fulgerului ţĕrî necunoscute, formândŭ o icónă fantastică, ce te îmbată şi te pune pe felŭ de felŭ de gândurî, mi-aducŭ vrêndŭ nevrêndŭ aminte de timpulŭ fericitŭ alŭ tinereţei; când nu cunosceam drumulŭ de ferŭ şi călĕtoream cu trăsura ḑile întregî prin poeticele ţinuturî ale Ardealului.

Ce veselŭ eram, când ajungeam prin locurî cunoscute, unde sciam fiă-care cotitură de drumŭ, fiă-care délŭ şi vale, icî o cruce vechiă, colo unŭ arbore secularŭ; sĕu décă obositŭ de drumŭ, mĕ opream la unŭ vechiu prietinŭ alŭ familiei, la care petreceam óre neuitate cu discuţii înfocate la unŭ păharŭ de vinŭ, — recoltă proprie.

Acolo nu erau nicî chelnerî, nicî bacşişurî, nicî vinurî falsificate, — ci prietinî bunî şi copile drăgălaşe, de carî te desparţî cu greu şi adeseorî cu dorulŭ în inima-ţî tînĕră si simţitóre.

Astăḑî, cu drumulŭ de ferŭ călĕtorimŭ după itinerarŭ, cunóscemŭ oraşulŭ numai după hartă, şi cei mai umblaţî sciu, la care staţiă poţî lua cafĕua, la care dejunulŭ, sĕu masa. De pretiniă însĕ, nu mai e vorbă, ér' ca amintire cumperî fotografiî ale vederilorŭ oraşelorŭ şi alte bazaconiî, şi ca suvenire mai cu greutate ducî cu tine, — socotéla dela hotelŭ.

O fi practicŭ sĕ plecî aḑî din Bucurescî, sĕ fi mâne în Viena, poimâne în Berlinŭ, Parisŭ, sĕu Londra.

O fi frumosŭ sĕ stai o lună, sĕu două prin aceste Babilóne moderne, sĕ veḑî teatru, musee, esposiţii şi sĕ admirî minunile, ce a produsŭ firea omenéscă.

Da, ne sporimŭ repede cunoscinţele, scimŭ fórte multe, — dér béta inimă rĕmâne rece, că n'are ce căuta acolo, de ea nu se îngrijesce nimenea.

Aşa se petrece tótă viéţa nóstră.

Trăimŭ fórte repede.

Ş'apoi sĕ te mirî, că suntemŭ toţî — fiiî culturei moderne, — cu inima inghieţată? Cândŭ vedemŭ o copilă drăgălaşă, prima nóstră întrebare este:

„Ce zestre are?“

Căcî suntemŭ fórte grozavî, noi, moderna generaţiă, practicî până la nemurire, — dér cu tóte aceste frumóse calităţî—nemulţumiţî, fiind-că din pecate, totuşî mai suntŭ momente, când amŭ voi sĕ rupemŭ lanţurile acestei vieţî, atâtŭ de — practice, sĕ facemŭ aşa cum ne dictéză inima, nu după calculŭ, ci liberŭ, sincerŭ şi cu însufleţire.

Momentele de soiulŭ acesta suntŭ însĕ, din nefericire, rarî şi de scurtă durată, şi în curêndŭ éră suntemŭ cei vechî, éră lucrămŭ după calculŭ, éră alergam după demonulŭ vieţei moderne — după banŭ.

Eu unulŭ cu multă părere de rĕu, trebue s'o recunoscŭ, — amŭ rarŭ momente fericite, când ascultŭ numai de îndemnulŭ inimei.

In specialŭ relativŭ la femeiă, amŭ ajunsŭ aşa departe cu vederile moderne, încâtŭ în momentele, când nu-mî vorbesce inima, va sĕ ḑică aprópe în permanenţă, amŭ firma convingere, că: „femeia este talpa iadului.

Adecă, — scusaţî — am avut'o până nu de multŭ, când o copilă drăgălaşă, o drăcóică de Româncă, m'a scosŭ din minţî, m'a făcutŭ sĕ pierdŭ ideile şi vederile atâtŭ de practice, ce le aveam mai 'nainte — şi ca culme a rĕutăţii, tocmai în drumulŭ de ferŭ.

In drumulŭ de ferŭ, pe care l'amŭ blăstĕmatŭ de-atâtea-orî, pentru-că fără acéstă instituţiă, aşî fi şi eu astăḑî în vreunŭ colţŭ liniştitŭ, departe de viéţa sgomotósă a aşa numitei — lume marî, însĕ unŭ omŭ cu inima întrégă.

N'aşî fi alergatŭ prin ţĕrî şi preste mărî, dér în schimbŭ aşî fi, ceea ce nu sunt, unŭ băiatŭ cu inima de aurŭ, plinŭ de însufleţire pentru totŭ, ce e mare şi frumosŭ şi ce e mai importantŭ, — aşî fi avutŭ de multŭ alte idei despre femeiă.

Am pierdutŭ multŭ timpŭ, de care-mî pare rĕu, — căcî spuneau bĕtrânii, că:

„Femeia este o fiinţă adorabilă, care indulcesce viéţa bărbatului“, — sĕu chiar, că: „Bărbatulŭ numai prin femeiă învaţă şi cunósce viéţa.“

Am auḑitŭ acestŭ lucru — însĕ nu l'am încercatŭ până acuma; nu-mî da mâ-